

Оксана Демчук
викладач кафедри психології
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

ТВОРЧІСТЬ – ШЛЯХ ДО РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ

«Вы хотите, чтобы ваши дети были способными и талантливыми? Тогда помогите им сделать первые шаги по ступенькам творчества, но ... не опаздывайте и, помогая ... думайте сами»[4].

Творчість, творча діяльність – ці поняття, які містять у собі безліч аспектів. Закономірності, механізми творчого процесу, методологія психології творчості були предметом вивчення відомих зарубіжних та вітчизняних психологів (С.Рубінштейн, Д.Богоявленська, Я.Пономарьов, А.Кестлер та ін.). Вони досліджували не лише фундаментальні закономірності творчості, але й механізми, умови , можливості розвитку творчого потенціалу особистості.

У сучасній психології творчість розглядається як компонент певної діяльності та як окремий, самостійний вид діяльності. Елемент творчості – момент нового, оригінального є присутнім у будь-якій діяльності, тому як творчий елемент може виступати будь-який етап діяльності – від постановки проблеми до пошуку операційних способів виконання дій. У тому випадку, коли творчість спрямована на пошук нового, оригінального й раніше невідомого рішення, воно здобуває характер складної й багаторівневої діяльності. Часто поняття творчості трактується як процес рішення завдань.

Творчість – психічний процес створення нових цінностей, ніби є продовженням і заміною дитячої гри. Хоча творчість є, по суті, культурно-історичним явищем, вона має і психологічний аспект, оскільки передбачає у суб'єкта наявність здібностей, мотивів, знань, умінь, завдяки яким створюється продукт, що характеризується новизною, оригінальністю, унікальністю [5]. В творчості особливе місце займає творча уява, мислення, воля, емоції, інтуїція. Творче мислення та рішення завдань взаємозалежні процеси. Так креативне

мислення створює щось нове та невідоме раніше, але і при рішенні завдань відбувається пошук ще невідомого результату.

П.К.Енгельмейер найважливішими ознаками творчості вважає не тільки цілісність, приналежність до світу культури, наявність чіткої мети, але також несподіванка, що відрізняє творчий процес від методично послідовного мислення. При цьому розуміння інтуїції не повинне зводитися тільки до ефекту раптового схоплення ситуації. Творча активність винахідника повинна включати інтуїтивного, дискурсивного й активного фактора. Відмінними рисами інтуїції можна вважати неусвідомленість способів одержання результатів, емоційно-образне бачення проблеми, спонтанність процесу й миттєвість, безпосередність одержання результатів [1].

Розглядаючи творчість як одну з форм рішення проблем, Дж. Гілфорд запропонував 4 основних типи здібностей, що діють при рішенні проблем:

1. Сприйнятливність до проблем – здатність визнавати (пізнавати) наявність проблем.

2. Швидкість, що включає в себе швидкість генерування ідей – здатність виробляти нові ідеї відповідно до встановлених вимог;

3. Гнучкість, що включає в себе: спонтанну гнучкість – здатність спонтанно переключатись з одного способу рішення проблеми на іншій; адаптивну гнучкість – здатність знаходити новий спосіб рішення проблеми шляхом проникнення в сутність проблеми;

4. Оригінальність – здатність знаходити нові й оригінальні рішення [2].

Жодна окрема здібність не може бути достатньою для успішного виконання діяльності. Необхідно, щоб у людини була певна кількість здібностей, що перебували б у сприятливому сполученні. Якісно своєрідне сполучення здібностей, необхідних для успішного виконання певної діяльності, називається обдарованістю.

Обдарованість – це якісно своєрідне поєднання здібностей, що забезпечують успішне виконання діяльності. Спільна дія здібностей, що виступають як певна структура, дозволяє компенсувати недостатність одних

здібностей за рахунок розвитку інших[5]. Основні функції обдарованості – максимальне пристосування до світу, оточення, прийняття рішення у всіх випадках, коли створюються нові, непередбачені проблеми, що вимагають саме творчого підходу. Обдарованою називають дитину, яка виділяється яскравими, очевидними, іноді видатними досягненнями (або має внутрішні передумови для таких досягнень) у тому чи іншому виді діяльності.

Пізнавальний розвиток обдарованих дітей має такі особливості: допитливість, надчутливість до проблем, надситуативна активність високий рівень розвитку логічного мислення, підвищений інтерес до творчих завдань, оригінальність та гнучкість мислення, легкість генерування ідей (значна кількість ідей, з одного боку, є основою, а з іншого – необхідною передумовою творчості), легкість асоціювання, здатність до прогнозування (уява, інтуїція), здатність до аналізу, чудова пам'ять[3].

В обдарованих дітей схильності широкі й при цьому стійкі й усвідомлені. Націленість, відданість справі служить одним із найточніших показників обдарованості. Також слід відзначити характерну для обдарованих дітей широту інтересів. Їм багато чого вдається, багато чого до душі й тому хочеться спробувати себе в найрізноманітніших сферах.

Список використаних джерел:

1. Алексеева Л.Г. Исследование речемыслительной креативности личности. Автореф. дисс. кандидата пс. Наук. – М., 1993 – 24 с.
2. Библер В.С. Мышление как творчество. – М.: Политиздат, 1975. – 399 с.
3. Лейтес Н.С. Раннее проявление обдаренности // Вопросы психологии. – 1998. – №4. – с. 98-107.
4. Никитин Б.П. Ступеньки творчества, или развивающие игры. – М.: Просвещение, 1991. – 160 с.
5. Шапарь В.Б. Словарь практического психолога / В.Б.Шапарь. –М.: «Торсинг», 2004. – 732 с.